

Hyväksytty Akavan hallituksessa 19.3.2024:

Akavan kehysriihikannanotto

Akavan lähtökohtia

Julkista taloutta vahvistetaan kehysriihessä tehtävillä päätöksillä. Akavan näkemyksen mukaan maan hallituksen tulee kehysriihessä sekä sopeuttaa menoja että korottaa veroja valikoidusti.

Akava on ehdottanut ratkaisuja vallitsevaan työmarkkinakriisiin. Työmarkkinakriisin purkaminen on edellytys julkisen talouden toimien vaikuttavuudelle. Samalla se lisää toimien hyväksyttävyyttä. Hallituksen tulee olla aloitteellinen jo hyvissä ajoin ennen kehysriihä kriisin purkamiseksi ja työmarkkinaosapuolten kannustamiseksi yhteisiin ratkaisuesityksiin.

Akava esittää, että julkisen talouden toimia arvioitaisiin myös pitkällä aikavälillä. Talous- ja työllisyyspolitiikan suurten haasteiden ratkaisemiseen tarvittaisiin turvallisuuspolitiikan kaltainen rakenne, jossa olisi mukana sekä parlamentaarinen että asiantuntijoiden edustus.

Menojen leikkausten ja verojen korotusten rinnalla tulee tehdä samanaikaisesti rakenteellisia kasvutoimia. Osaamisen edellytyksiä pitää parantaa ja TKI-panostuksista tulee huolehtia. Jatkuvan oppimisen panostukset ja niiden kollektiivinen rahoitusmalli tulee turvata erityisesti aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vuoksi. Opiskelijoiden toimeentulosta ei voi enää leikata.

Julkisen talouden vahvistamisen toimenpiteiden ohella tärkeätä on niiden osuva jaksotus ja ajankohta. Toimenpiteet tulee ajoittaa suhdannepoliittisesti mahdollisimman hyvin, jotta hallituksen toimilla ei jarruteta talouden aktiiviteettia väärään aikaan ja syvennetä meneillään olevaa lievää taantumaa.

Julkisen talouden tervehdyttämisen lisäksi tulee edistää työn tekemisen edellytyksiä. Työn verotusta tulee laskea kaikissa tuloluokissa. Työhyvinvoinnista ja työkyvystä huolehtiminen vaativat lisäpanostuksia.

Valtiovarainministeriö asetti lokakuussa työryhmän tuottamaan vaihtoehtoja, joilla julkista taloutta voitaisiin vahvistaa kanavoimalla sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvia menosäästöjä uudelleen. Kehysriihessä tulee päättää, että näin ei tehdä. Työttömyysvakuutusmaksuja tulee käyttää jatkossakin yleisesti hyväksytyn vakuutusperiaatteen mukaisesti vain työttömyyspäivärahojen rahoittamiseen. Sama periaate koskee myös muuta ansioturvaa. Kehysriihen päätöksiin tulee huolehtia myös siitä, että palkansaajille jo kohdennettu ansiotuloverotuksen indeksitarkistusten mitoitusratkaisu toteutetaan kustannusvaikutuksiltaan samansuuruisena työnantajille.

Elementtejä kehysriihen päätösten valmisteluun

1. Menoleikkauksia

1.1. Yritystuet

- Tehdään päätös yritystukijärjestelmän uudistamisesta. Yritystukien pitää edistää vihreää siirtymää ja aineettomia investointeja kuten koulutusta. Yritystukien tulee kannustaa tutkimustoiminnan kasvattamiseen, uudistumiseen, kansainvälisyyteen ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin.
- Karsitaan nykyisiä säilyttäviä yritystukia. Niitä ovat muun muassa yritysten sähköistämistuki (vaikutus: 150 miljoonaa euroa) sekä varustamotuet (vaikutus 30 miljoonaa euroa, jos tuet kohdennetaan vain merenkulkuun liittyvään työhön).
- Vetäydytään mahdollisuuksien mukaan suurten ratahankkeiden hankeyhtiöiden suunnittelun rahoituksesta.

1.2. Julkiset hankinnat ja hankkeet

- Tehostetaan julkisia hankintoja ottaen huomioon laadun vaikutus kokonaistaloudellisuuteen ja kestävä työ toimitusketjuissa.
- Helpotetaan valtion ICT-hankkeiden keskeyttämistä kustannusten säästämiseksi.
- Arvioidaan uudelleen uusien ratahankkeiden toteuttamista ja niiden aikataulutusta. Huolehditaan nykyisen rataverkon kunnosta.

1.3. Sitran voimavarat

- Tuloutetaan Sitran taseesta kertaluontoisesti 150 miljoonaa euroa. Kohdennetaan ko. varat osaamistason nostamiseen ja TKI-panostuksiin.

2. Verotoimia

Lähtökohtia

- Ansiotulojen verotusta lasketaan kaikissa tuloluokissa.
- Verojärjestelmän toimivuutta tulee arvioida kokonaisuutena ja kehittää tätä kokonaisuutta osaamista, kasvua ja työllisyyttä tukevaksi.

2.1. Haittaverot

- Korotetaan tupakkaveroa hallitusohjelmassa jo tehtyjen päätösten lisäksi (vaikutus: 100 miljoonaa euroa).
- Käynnistetään terveystieteiden veron valmistelu.

2.2. Polttoaineiden verot

- Luovutaan bensiiniveron alentamisesta (vaikutus: 100 miljoonaa euroa)
- Tarkastellaan työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen alemman verokannan asteittaista korottamista sähköistämisen edistämiseksi (vaikutus: 420 miljoonaa euroa)

2.3. Kulutusverot

- Korotetaan yleistä arvonlisäverokantaa yhdellä prosenttiyksiköllä (vaikutus: 615 miljoonaa euroa).

19.3.2024

2.4. Yritysten ja yhteisöjen verotus

Listaamattomien yritysten huojennettu osinko

- Uudistetaan osinkoverotusta investointeihin kannustavaksi ja tehdään eri toimialojen osinkoverokohtelu vähemmän riippuvaiseksi nettovarallisuudesta. Nopeavaikutteisena toimenä supistetaan listaamattomien yhtiöiden huojennettu osinko nykyisestä kahdeksasta prosentista neljään prosenttiin, jotta se vastaa paremmin pääoman riskitöntä tuottoa (vaikutus: 400 miljoonaa euroa).

Lähdevero

- Asetetaan enintään viiden prosentin lähdevero rahastojen ja muiden osinkoveroista vapautettujen yhteisöjen osingoille (vaikutus: 60–90 miljoonaa euroa)

2.5. Harmaan talouden ehkäiseminen

- Verohallinnon selvitysten mukaan pimeästä taloudesta aiheutuu 300–480 miljoonan euron menetykset veroissa ja sosiaalivakuutusmaksuissa. Suomessa on 5300–7400 rekistereiden ulkopuolella elinkeinotoimintaa harjoittavaa kotimaista yritystä (verovaje: 90–120 miljoonaa euroa).
- Varmistetaan viranomaisten toimintaedellytykset ja resurssit harmaan talouden ehkäisemisessä. Määritellään toiminnalle mittava euromääräinen tavoite.

3. Kasvu- ja työllisyystoimia

3.1. Koulutus ja osaaminen

Lähtökohta

- Ei tehdä leikkauksia koulutukseen, tutkimukseen tai TKI-investointeihin.
- Huolehditaan koulutustason nostamisesta ja sen vaatimasta rahoituksesta pitkällä aikavälillä.

Osaava työvoima

- Turvataan uusien osaajien tarve vuosina 2024–2030: 9000 osaajaa vuodessa.
- Vastataan osaajapulaan muun muassa varmistamalla korkeakoulujen voimavarat.

Aikuiskoulutustuen tilalle korvaava etuus

- Päätetään ottaa käyttöön aikuiskoulutustuen sijaan uusi, vaikuttava jatkuva oppimisen etuusmuoto erityisesti työvoimapula-aloille. Huolehditaan etuuden riittävästä rahoituksesta.

3.2. Investoinnit ja yrittäjyys

TKI-panostukset

- Huolehditaan TKI-panostuksista vihreään siirtymään (erityisesti kiertotalouteen), digitalisaatioon ja terveysteknologiaan.

19.3.2024

Yritysten edellytykset

- Parannetaan yritysten lupaprosessien sujuvuutta
- Varmistetaan erityisesti kasvuyritysten rahoitusvälineiden saatavuus.

3.3. Työkyky ja työhyvinvointi

- Säädetään lainsäädännössä psykososiaalisen kuormituksen ennalta ehkäisystä.
- Määritellään täsmällisemmin ennalta ehkäisevä ja työkykyä ylläpitävä toiminta niin, että henkisen hyvinvoinnin tukeminen varmistetaan lakisääteisenä työterveyspalveluna.
- Muokataan työtä työkykyä vastaavaksi ja tuetaan työhön paluuta työkyvyttömyyden jälkeen työkyvyn vaihdellessa.

3.4. Työllistymisvapaa ja työttömänä opiskelu

- Muutetaan työllistymisvapaa niin, että sitoutuessaan työnhakuun irtisanotuilla työntekijöillä on irtisanomisaikanaan oikeus nykyistä suurempaan määrään palkallisia työllistymisvapaita kokopäiväisesti 14 vuorokauden kuluttua irtisanomisesta. Määritellään erikseen vapaan enimmäiskesto.
- Laajennetaan työttömyysturvalla opiskelun mahdollisuuksia lieventämällä omaehtoiseen opiskeluun liittyvää tarveharkintaa.

3.5. Perhepoliittiset etuudet

- Uudistetaan lapsiperheiden hoitotukijärjestelmää. Selkeytetään etuusjärjestelmää rajaamalla lasten kotihoidon tukea ja samanaikaisesti kehittämällä hoitorahaa.